

ks. Rafał Bednarczyk

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

**Biskup Profesor Andrzej F. Dziuba
jako dyrektor Ośrodka Dokumentacji i Studiów
nad Osobą i Nauczaniem Kardynała Stefana
Wyszyńskiego oraz redaktor „Studiów Prymasowskich”**

Za każdym dziełem architektury czy sztuki kryje się konkretna praca i konkretny człowiek (czasem konkretni ludzie). Podobnie każda idea, choćby najwspanialsza, potrzebuje konkretnych ludzi, którzy gotowi są ją podjąć. W tym duchu należy postrzegać także powstanie i godny uznania rozwój Ośrodka Dokumentacji i Studiów nad Osobą i Nauczaniem Kardynała Stefana Wyszyńskiego UKSW. Jest to jednostka uczelniana o charakterze dydaktyczno-badawczym unikalna w skali całego kraju. Działanie Ośrodka nie ograniczyło się do realizacji doraźnych celów związanych z promowaniem wśród studentów i pracowników UKSW wiedzy na temat ich Patrona. Stosunkowo szybko stał się on centrum integrującym specjalistów z całego kraju analizujących życie i dokonania prymasa Stefana Wyszyńskiego.

Tym samym jego działalność zaczęła mieć także realny wpływ na rozwój nauki polskiej, zachęcając oraz inicjując rozmaite badania w obrębie tematyki prymasowskiej. Za wieloma konkretnymi osiągnięciami kryła się postać organizatora i dyrektora Ośrodka, bp. prof. dr. hab. Andrzeja F. Dziuby. Niniejszy artykuł, ukazujący w sposób syntetyczny dzieje tej instytucji, jest także aktem uhonorowania jej głównego architekta. W tym miejscu wyrażam także serdeczną wdzięczność bp. Andrzejowi F. Dziubie za udostępnienie swojego prywatnego archiwum, którego zasoby stanowiły podstawowe źródła dla tegoż opracowania.

1. Powstanie i początki Ośrodka

W 1999 roku, gdy z dawnej Akademii Teologii Katolickiej wyłaniał się nowy uniwersytet, najbardziej naturalnym kandydatem na jego patrona stał się prymas Stefan Wyszyński. W tym akcie należy widzieć też pierwszą przyczynę zaistnienia Ośrodka, który miałby zajmować się dokumentowaniem, badaniem i popularyzowaniem myśli wielkiego Prymasa Tysiąclecia. Stało się to jednak po kilku latach. Bardzo mocny impuls w tym kierunku dał św. Jan Paweł II 15 grudnia 2001 roku w swoim przemówieniu do delegacji UKSW, która przybyła do ojca świętego w związku z nadaniem mu tytułu doktora *honoris causa*. Papież przypomniał wówczas, że osoba Patrona zobowiązuje do uobecniania treści życia Prymasa Tysiąclecia w działalności naukowo-badawczej, dydaktycznej i wychowawczej¹. To papieskie przesłanie nabrało realnego kształtu w 2005 roku, gdy pierwszy rektor UKSW ks. prof. dr hab. Roman Bartnicki doprowadził u schyłku swej kadencji do powołania Ośrodka Dokumentacji i Studiów nad Osobą i Nauczaniem Kardynała Stefana Wyszyńskiego. Stało się to 30 czerwca 2005 roku na mocy podpisanego przez niego Zarządzenia oraz Regulaminu organizacyjnego Ośrodka². Wcześniej zgodę na utworzenia tej jednostki ogólnouczelnianej wyraził Senat UKSW w uchwale z 23 czerwca 2005 roku³.

Podstawowe cele Ośrodka zostały zdefiniowane w Regulaminie i dotyczyły prowadzenia działalności naukowo-badawczej związanej z promocją osoby i dzieła Patrona uczelni, a także wspierania innych jednostek Uniwersytetu w podejmowaniu działań o charakterze naukowym, dydaktycznym i wychowawczym służących również promowaniu dokonań kard. Stefana Wyszyńskiego. Realizacji tych celów miały posłużyć m.in. następujące zadania:

- *inspirowanie prac naukowo-badawczych oraz popularyzatorskich dotyczących Osoby i działalności Kardynała Stefana Wyszyńskiego, prowadzonych na poszczególnych wydziałach Uniwersytetu i przez studenckie koła naukowe,*

1 Zob. A.F. Dziuba, *Słowo o Ośrodku*, „Studia Prymasowskie” 2007, nr 1, s. 310.

2 Zob. Zarządzenie nr 30/2005 Rektora Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego z dnia 30 czerwca 2005 r., „Studia Prymasowskie” 2007, nr 1, s. 304-307.

3 Zob. Uchwała nr 49/2005 Senatu Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego z dnia 23 czerwca 2005 r., „Studia Prymasowskie” 2007, nr 1, s. 303.

- *współdziałal w organizowaniu na Uniwersytecie konferencji, sesji, sympozjów naukowych oraz innych inicjatyw poświęconych Osobie i dziełu Prymasa Tysiąclecia,*
- *współpraca z Wydawnictwem UKSW przy wydawaniu pozycji edytorskich dotyczących Kardynała Wyszyńskiego,*
- *prowadzenie listy prac habilitacyjnych, doktorskich, licencjackich i magisterskich powstałych w UKSW w Warszawie na temat Osoby i Nauczania Prymasa Tysiąclecia oraz stała aktualizacja tej listy,*
- *sporządzenie i stała aktualizacja bibliografii publikacji dotyczących kard. Wyszyńskiego⁴.*

Na czele nowo utworzonej jednostki uniwersyteckiej stanął bp prof. dr hab. Andrzej F. Dziuba powołany na tę funkcję przez nowego rektora – ks. prof. dr. hab. Ryszarda Rumianka – i przystąpił do jej organizacji. Ośrodek otrzymał też swoją siedzibę w tzw. Domku nr 7 w kampusie przy ul. Dewajtis 5, gdzie znajdowało się biuro Ośrodka prowadzone przez Agatę Dziegiecką, pracownika administracyjnego UKSW. Jednym z pierwszych kroków dyrektora było doprowadzenie do zawarcia umowy przez UKSW z Instytutem Prymasowskim Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Warszawie. Stało się to 20 marca 2006 roku, a sygnatariuszami tego aktu byli Iwona Czarcieńska (z Instytutu) oraz prof. UKSW dr hab. Tadeusz Klimski (prorektor UKSW). Dotyczyła ona ram współpracy w zakresie opracowywania i wydawania tekstów źródłowych kard. Wyszyńskiego. W tym samym czasie podjęta została współpraca Ośrodka z Sekretariatem Prymasa Polskiego⁵.

Zgodnie z regulaminem Ośrodka organem wspierającym dyrektora stała się Rada Programowa. Została ona powołana przez rektora UKSW ks. prof. dr. hab. Ryszarda Rumianka 21 sierpnia 2007 roku. W jej skład weszli:

- kard. Józef Glemp (przewodniczący)
- abp prof. dr hab. Henryk Muszyński
- prof. dr hab. n. med. Wojciech Noszczyk
- prof. dr hab. Andrzej Stelmachowski
- mgr Maria Okońska
- ks. dr Andrzej Gałka (sekretarz)⁶.

4 Zob. *Zarządzenie nr 30/2005...*, art. cyt., s. 305-306.

5 Zob. *Sprawozdanie z działalności Ośrodka Dokumentacji i Studiów nad Osobą i Nauczaniem Kardynała Stefana Wyszyńskiego za rok 2005*, Archiwum prywatne bp. A.F. Dziuby.

6 W 2009 roku w miejsce Marii Okońskiej członkiem Rady została mianowana Marta Wójcik (dyrektor Instytutu Prymasowskiego Kardynała Stefana Wyszyńskiego), natomiast

Należy w tym miejscu zauważyć, że jej skład zakładał podejmowanie szerokiej współpracy ze środowiskami kościelnymi (przedstawiciele archidiecezji warszawskiej i gnieźnieńskiej), Instytutem Prymasowskim, politykami oraz ludźmi nauki. Zaproszenie do współpracy tak znaczących postaci na czele z prymasem Polski kard. Józefem Glempem było wielkim osiągnięciem bp. Andrzeja F. Dziuby oraz wyróżnieniem dla samego Ośrodka, znacząco podnosiło jego prestiż i znaczenie społeczne.

Pierwsze posiedzenie Rady odbyło się 29 października 2007 roku w rezydencji prymasa Polski Józefa Glempa. W kolejnych latach, poczynając od 2009 aż do 2012 roku, członkowie tego gremium spotykali się w maju, korzystając z gościnności księdza kardynała. Sprawozdania z tych posiedzeń były zamieszczane w „Studiach Prymasowskich”. Obok spraw organizacyjnych i dyskusji nad możliwościami rozwijania działalności Ośrodka w ramach spotkań odbywały się także wykłady, co było czynnikiem ubogacającym uczestników. Od 2010 roku wygłaszał je dla członków Rady prof. dr hab. Jerzy Pietrzak.

2. Konferencje naukowe poświęcone kard. Stefanowi Wyszyńskiemu

Jednym z podstawowych działań podejmowanych przez Ośrodek była organizacja dorocznych ogólnopolskich konferencji naukowych, których tematyka koncentrowała się wokół osoby księdza prymasa. Pierwsza z nich odbyła się 11 października 2006 roku. Stanowiły one sposobność do pogłębionej refleksji nad ukonkretnionymi zagadnieniami dotyczącymi życia, działalności oraz nauczania Prymasa Tysiąclecia. Dzięki tym spotkaniom następowała także integracja środowisk naukowych z całej Polski, które podejmowały badania w tym zakresie. Nie można też pominąć wartości popularyzatorskiej, jaką spełniały niniejsze konferencje w środowisku studentów i pracowników UKSW. Ogółem pod auspicjami Ośrodka odbyło się siedem konferencji:

- I. 11 października 2006 roku – *W 50. rocznicę powrotu kardynała Stefana Wyszyńskiego do posługi prymasowskiej*
- II. 28 listopada 2007 roku – *W 50-lecie rozpoczęcia Wielkiej Nowenny Tysiąclecia*

---

w 2010 roku zmarłego prof. dr. hab. Andrzeja Stelmachowskiego zastąpił prof. dr hab. Jerzy Pietrzak z Uniwersytetu Wrocławskiego.

- III. 12 listopada 2008 roku – *Posługa społeczno-polityczna Kardynała Stefana Wyszyńskiego*
- IV. 18 listopada 2009 roku – *Prymasi Polski a przemiany demokratyczne w Polsce*
- V. 17 listopada 2010 roku – *Wokół tytułu i uprawnień prymasowskich*
- VI. 16 listopada 2011 roku – *Współczesne wyzwania dla Kościoła. Nauczanie Prymasa Tysiąclecia*
- VII. 21 listopada 2012 roku – *Kardynał Stefan Wyszyński a Sobór Watykański II.*

W programie każdej konferencji była wspólna Eucharystia pod przewodnictwem kard. Józefa Glempa, który także wygłaszał w jej trakcie homilię. To nadawało spotkaniom naukowym dodatkowego, duchowego wymiaru. Sama obecność księdza prymasa – bezpośredniego następcy kard. Wyszyńskiego i jego bliskiego współpracownika – podkreślała rangę tego wydarzenia. Konferencje posiadały nie tylko wymiar refleksji naukowej najwyższej próby, co zapewniali najwybitniejsi znawcy problematyki historycznej, społecznej, prawnej i teologicznej specjalizujący się w dziedzinie życia, działalności i nauczania prymasa Wyszyńskiego. Stawały się one okazją także do poznawania świadków – osób związanych bardzo blisko z Prymasem Tysiąclecia. Te aspekty założeń organizacyjnych konferencji znajdujemy w słowie na rozpoczęcie konferencji, które wygłosił bp. Andrzej F. Dziuba 28 listopada 2007 roku:

Ośrodek Dokumentacji i Studiów nad Osobą i Nauczaniem Kardynała Stefana Wyszyńskiego działający na UKSW zorganizował II Konferencję Naukową, która pragnie wpisać się, nie tylko w poznawanie Patrona Uniwersytetu, ale wnieść ogólniejszy i twórczy wkład w szeroko pojęte badania nad powojennymi dziejami Polski, a w nich Kościoła katolickiego. W ten wyjątkowy czas wpisana jest w niezwykle sposób postać kard. S. Wyszyńskiego. Za chwilę podejmiemy próbę kolejnej refleksji, która – jak ufam – będzie pogłębionym studium i świadectwem, bo wśród nas są badacze oraz świadkowie życia i działalności Prymasa Tysiąclecia. Spotkanie tych dwóch spojrzeń będzie z pewnością jeszcze pełniejszym wniknięciem w podejmowaną tematykę i uczyni ją bardziej nośną oraz interesującą⁷.

Dostrzegając powiększającą się grupę uczestników konferencji, zwłaszcza studentów, ksiądz biskup dodał:

---

7 A.F. Dziuba, *Słowo na rozpoczęcie konferencji*, „Studia Prymasowskie” 2008, nr 2, s. 13.

Dziękuję wszystkim, którzy dzisiaj przybyli, decydując się wziąć udział w naszej konferencji. Radością jest fakt, że jest wśród nas większa rzesza studentów i młodzi. To, jak ufam, będzie dla Państwa fascynujące uczenie się naszej przeszłości. Pochylając się odpowiedzialnie nad życiem i działalnością Prymasa Tysiąclecia, gwarantujemy sobie nawzajem wejście w historię, ciekawe doświadczenie przeszłości, która nadal żyje w wielu znakach teraźniejszości, a także winna wytyczać znaki na przyszłość⁸.

Przytoczone powyżej słowo pozwala zauważyć jeszcze jeden znaczący wymiar tychże konferencji. Były to spotkania pasjonatów, ludzi, którzy organizowali je, aby podejmować wielopłaszczyznową refleksję naukową i odkrywać, kim był i co wniósł w nasze dzieje wielki Prymas Tysiąclecia – „człowiek niezwyklej miary”, jak nazwał go św. Jan Paweł II. Stwarzały one właściwie okazję do zaczerpnienia z bogactwa ducha, jakim żył bł. Stefan Wyszyński. Obecnie już jest bardzo niewiele osób należących do kręgu najbliższych współpracowników księdza prymasa, dlatego też stworzenie profilu konferencji zawierającego miejsce na wystąpienie „świadka” historii miało unikalną wartość naukową.

Wszystkie teksty wystąpień konferencyjnych z lat 2006-2011 ukazały się w formie artykułów naukowych na łamach „Studiów Prymasowskich”. Poszczególne tomy „Studiów” są dostępne zarówno w wersji drukowanej, jak i elektronicznej⁹. Dzięki temu każdy zainteresowany ich lekturą ma do nich pełny dostęp. Publikacji niestety nie doczekały się opracowania przygotowane na ostatnią konferencję naukową zorganizowaną przez Ośrodek w 2012 roku.

Ogólnopolskie konferencje naukowe poświęcone tematyce prymasowskiej nie były jedynymi, jakie były organizowane pod auspicjami Ośrodka. Docenić należy w tym miejscu przejawy współpracy naukowej Ośrodka z Wyższym Seminarium Duchownym w Łowiczu. Wspólnym przedsięwzięciem obydwu placówek była organizacja serii sympozjów naukowych o tematyce teologicznej. Odbyły się one w Łowiczu w pod koniec maja w latach 2006, 2007, 2008, 2009 i 2013¹⁰. Był to zatem przejaw oddziaływania

8 Tamże, s. 13-14.

9 Zob. „Studia Prymasowskie”, <https://bazhum.muzhp.pl/czasopismo/501/?idvol=9566> (dostęp 1 lutego 2023).

10 Prawdopodobnie mogło być ich więcej (chodzi o lata 2010-2012), jednak uwzględniono te, których ślad pozostał w dokumentacji przechowywanej w Archiwum prywatnym bp. A.F. Dziuby.

Ośrodka na inne kościelne środowiska naukowo-wychowawcze. Bez wątpienia jest to potrzebny kierunek działania, który pozwala szerzej promować osobę i nauczanie prymasa Wyszyńskiego. Także obecnie przestrzenią wciąż czekającą na zagospodarowanie wydaje się być współpraca Ośrodka z tego typu placówkami kościelnymi i cywilnymi, które wykazują otwartość na refleksję na gruncie teologii, a zwłaszcza problematykę związaną z osobą i nauczaniem Prymasa Tysiąclecia.

3. „Studia Prymasowskie” i seria wydawnicza „Veritatem facientes in caritate”

Działalność wydawnicza realizowana w ramach Ośrodka wynikała z misji, jaką wypełniał w stosunku do środowiska uniwersyteckiego oraz na forum ogólnopolskim. Skoncentrowała się ona przede wszystkim na redagowaniu rocznika naukowego „Studia Prymasowskie”. Został on utworzony w 2007 roku, a jego inicjatorem i pierwszym redaktorem był bp prof. dr hab. Andrzej F. Dziuba. Funkcję sekretarza pisma pełniła Agata Dziegiecka. Pomocą w kierowaniu redakcją służyła Rada Naukowa, w której skład weszli:

- ks. prof. dr hab. Stanisław Wilki SDB – przewodniczący
- prof. dr hab. Wiesław Chrzanowski
- ks. prof. dr hab. Jerzy Lewandowski
- ks. prof. dr hab. Kazimierz Śmigiel
- prof. dr hab. Wiesław Jan Wysocki
- ks. prof. dr hab. Zygmunt Zieliński
- ks. dr Stanisław Ryszard Poniatowski – sekretarz

To obszerne pod względem objętości czasopismo wydawane było przez Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Posiadało ono charakterystyczne purpurowe okładki nawiązujące kolorystyką do stroju prymasowskiego. Jego naukowy profil został nakreślony w *Słowie wstępnym* do drugiego tomu „Studiów”:

Rocznik „Studia Prymasowskie” wydawany przez Ośrodek Dokumentacji i Studiów nad Osobą i Nauczaniem Kardynała Stefana Wyszyńskiego UKSW podejmuje szczególne badania nad prymasostwem oraz życiem i posługą arcybiskupów gnieźnieńskich i warszawskich. To wszechstronna analiza oraz źródłowe badania szczególnie ważnego elementu w całokształcie dziejów Kościoła katolickiego w Polsce,

a mające również na względzie szeroki kontekst, także i Polski. Ukazujące się współbrzmienie wyzwala także nadzieję ku twórczej przyszłości¹¹.

Ogółem ukazało się sześć tomów „Studiów”, które wydawane były w latach 2007-2012. Poszczególne tomy liczyły średnio około 30 artykułów, które były pogrupowane w następujące działy: Konferencja naukowa; Rozprawy i artykuły; Recenzje; Sprawozdania i komunikaty; Dokumentacja Ośrodka. Z racji naturalnych szczególną wartość stanowiły opracowania naukowe będące owocem konferencji, a także artykuły innych autorów zaproszonych do współpracy, którzy poruszali zagadnienia związane z tematyką prymasostwa. Niejednokrotnie były to opracowania stanowiące syntezę bądź analizę wybranego aspektu prac naukowych (m.in. doktorskich) powstałych i obronionych na UKSW. Należy jednak docenić to, że w poszczególnych tomach znalazły się także recenzje, ponieważ jednocześnie stanowiły one prezentację ważniejszych publikacji dotyczących tematyki prymasowskiej. Także umieszczenie dokumentów będących śladem działalności Ośrodka stanowi wkład w utrwalanie jego dokonań. Przez lata ukazywania się tego rocznika naukowego zyskał on duże uznanie wśród badaczy zajmujących się problematyką prymasowską w Polsce. Stał się miejscem naukowej integracji specjalistów i wymiany poglądów. Obecnie stanowi on nieocenioną pomoc zwłaszcza dla młodych naukowców, którzy piszą prace dyplomowe związane z tematyką prymasowską, ponieważ w jednym miejscu mogą znaleźć bogate źródło przydatnych opracowań.

Drugim nurtem działalności publicystycznej realizowanym przez pracowników Ośrodka było redagowanie serii wydawniczej „Veritatem facientes in caritate”. Służyła ona publikowaniu tekstów źródłowych w postaci przemówień, homilii i listów pasterskich prymasa Stefana Wyszyńskiego. Były one dobierane za pomocą klucza w postaci adresatów. Pierwszy tom zawierał komplet przemówień księdza prymasa skierowanych do środowiska akademickiego ATK w Warszawie, kolejne dwa – do studentów, czwarty – do młodzieży w czasie spotkań na Jasnej Górze, piąty – przemówienia i listy skierowane do młodzieży studenckiej, szósty – do prawników i lekarzy:

- Tom pierwszy (2006) – „*Veritatem facientes in caritate*”. *Przemówienia w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie*
- Tom drugi (2007) – „*Nie chcecie łatwego życia*”. *Konferencje i homilie wygłoszone w kościele akademickim Świętej Anny do studentów*

11 A.F. Dziuba, *Słowo wstępne*, „*Studia Prymasowskie*” 2008, nr 2, s. 5.

- Tom trzeci (2008) – „*Patrzcie ku przyszłości*”. Przemówienia Kardynała Stefana Wyszyńskiego w domu arcybiskupów warszawskich oraz innych kościołach stolicy do studentów
- Tom czwarty (2009) – „*Czego potrzeba Ci, młodzieży*”. Przemówienia i homilie wygłoszone na Jasnej Górze
- Tom piąty (2010) – „*In principio erat...*” Przemówienia i listy pasterskie
- Tom szósty (2013) – „*W obronie człowieczeństwa wolnego*”. Przemówienia do prawników i do lekarzy

Powstały one dzięki współpracy z Instytutem Prymasowskim Kardynała Stefana Wyszyńskiego, który udostępnił do publikacji teksty księdza prymasa zgromadzone w swoim archiwum. Często były to materiały wcześniej niepublikowane. Przygotowanie poszczególnych zbiorów wymagało jednak żmudnej kwerendy oraz mozolnej pracy redaktorskiej. Ich szczególna wartość polegała na tym, że dostarczała badaczom uporządkowanego oraz kompletnego zbioru tekstów źródłowych, mogącego posłużyć do różnych opracowań o charakterze teologicznym, historycznym, prawniczym, politologicznym czy humanistycznym. Mogły być także wykorzystane jako źródło dla prac dyplomowych (licencjackich i magisterskich) przygotowywanych przez studentów lub do zajęć ćwiczeniowych. W tym sensie przyczyniały się do popularyzacji nauczania kard. Wyszyńskiego oraz do inicjowania dalszych badań naukowych nad jego spuścizną.

4. Inne formy działalności Ośrodka

Nakreślone powyżej główne nurty działalności Ośrodka były uzupełniane także innymi inicjatywami. Jedną z nich było zaproponowanie organizacji wykładu ogólnouczeniowego dla studentów pierwszego roku, aby mogli się bliżej zapoznać z postacią Patrona. Wniosek w tej sprawie został wysunięty pod adresem rektora i Senatu UKSW w 2007 roku, jednak taki wykład (*Posługa społeczno-polityczna kard. Stefana Wyszyńskiego, Prymasa Polski*) udało się wprowadzić od roku akademickiego 2009/10. Przybrał on wówczas – zgodnie z zamysłem bp. Andrzeja F. Dziuby – postać cyklu spotkań z postaciami blisko związanymi z prymasem Wyszyńskim bądź wybitnymi znawcami jego życia i działalności (m.in. Wiesławem Chrzanowskim, Januszem Zabłockim, ks. Piotrem Niteckim, ks. Jerzym Lewandowskim)¹².

12 Zob. *Protokół z posiedzenia Rady Programowej*, „Studia Prymasowskie” 2010, nr 4, s. 365.

Kontynuacją tych zajęć był wykład *Aktualność dziedzictwa kardynała Stefana Wyszyńskiego* zorganizowany w roku akademickim 2011/12. Ponadto, jak dowiadujemy się ze sprawozdań, od początku Ośrodek udzielał konsultacji studentom i naukowcom podejmującym w swoich pracach tematykę prymasowską, pomagając w dotarciu do źródeł oraz odpowiednich opracowań¹³. Ten rodzaj aktywności dydaktycznej realizowanej w ramach zadań Ośrodka miał dużą wartość dla promocji wiedzy o kard. Stefanie Wyszyńskim wśród studentów. Dla nich bowiem postać Patrona uczelni pozostawała najczęściej niemal zupełnie nieznaną.

Na podkreślenie zasługuje także podjęcie wysiłku zgromadzenia i uporządkowania bibliografii naukowej obejmującej teksty autorstwa księdza prymasa oraz poświęcone jemu opracowania naukowe. Ponadto stworzono wykaz prac licencjackich, magisterskich, doktorskich oraz habilitacyjnych powstałych na ATK/UKSW oraz na innych uczelniach w Polsce, które dotyczyły jego osoby i nauczania¹⁴. Starano się także wspierać inicjatywy związane z wydawaniem przez Wydawnictwo Naukowe UKSW książek o tej tematyce. Przy Ośrodku zaczęto ponadto gromadzić bibliotekę zawierającą pozycje książkowe dotyczące problematyki prymasostwa. W ciągu kilku lat został stworzony pokaźny, bo liczący przeszło 400 pozycji, zbiór woluminów, który w 2015 roku został przekazany Bibliotece Głównej UKSW¹⁵. Obecnie jest on udostępniany w głównej czytelni biblioteki jako wyodrębniony dział poświęcony osobie Patrona Uniwersytetu. Ponadto Ośrodek zajmował się przygotowaniem materiałów poświęconych księdzu prymasowi, a przeznaczonych do publikacji na oficjalnej stronie internetowej UKSW.

Na koniec warto zwrócić uwagę na jeszcze jeden obszar zaangażowania Ośrodka, jakim była współpraca ze Stowarzyszeniem Przyjaciół Szkół im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego. To powstałe w 2006 roku ogólnopolskie zrzeszenie obejmujące szkoły, którym patronuje książdz prymas, jako jeden z celów postawiło sobie wspieranie działań edukacyjno-wychowawczych służących promowaniu wartości głoszonych przez ich Patrona. Organizowane przez Stowarzyszenie spotkania oraz kursy miały

13 Zob. *Protokół z posiedzenia Rady Programowej*, „Studia Prymasowskie” 2011, nr 5, s. 423.

14 Według danych z 2007 roku wykaz tychże prac obejmował 684 pozycje, z których 190 zostało obronionych na ATK/UKSW. Zob. *Sprawozdanie z działalności Ośrodka Dokumentacji i Studiów nad Osobą i Nauczaniem Kardynała Stefana Wyszyńskiego za rok 2007*, Archiwum prywatne bp. A.F. Dziuby.

15 Zob. *Protokół przekazania księgozbioru Ośrodka Dokumentacji i Studiów nad Osobą i Nauczaniem Kardynała Stefana Wyszyńskiego z dnia 3 marca 2015 r.*, Archiwum prywatne bp. A.F. Dziuby.

przyczyniać się do integracji tegoż środowiska oraz wzajemnego wspierania się w podejmowanych działaniach wychowawczych¹⁶. Ośrodek z ramienia Uniwersytetu włączył się we współpracę ze Stowarzyszeniem, uczestnicząc w I Ogólnopolskim Zlocie Szkół im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Warszawie w dniach 29-30 maja 2006 roku. Na terenie UKSW takie spotkania miały miejsce dwukrotnie – 25 marca 2009 oraz 28 maja 2011 roku. Te inicjatywy w połączeniu ze współorganizacją ogólnopolskiego konkursu wiedzy o osobie i dziedzictwa kard. Stefana Wyszyńskiego były formą poszerzania oddziaływania Ośrodka na środowiska szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych¹⁷. Obecnie także istnieje potrzeba, aby Uniwersytet, któremu patronuje prymas Wyszyński, zacieśniał swoją współpracę ze szkołami podstawowymi i średnimi, stając się – jako uczelnia wyższa – jednym z liderów tego środowiska. Realizacja tego zadania stanowi także okazję do promowania samej Uczelni jako społeczności, w której wartości wyznawane przez księdza prymasa są pielęgnowane i twórczo rozwijane także na poziomie studiów nad jego myślą i dziełem życia.

Podsumowanie

Niniejsze opracowanie to jedynie syntetyczny zarys najważniejszych obszarów działania kierowanego przez bp. prof. dr. hab. Andrzeja F. Dziubę Ośrodka Dokumentacji i Studiów nad Osobą i Nauczaniem Kardynała Stefana Wyszyńskiego w latach 2005-2021. Pełne opracowanie bogatej i zróżnicowanej działalności Ośrodka pozostaje sprawą otwartą dla następnych badaczy. Jest to instytucja unikalna na skalę kraju o poważnym znaczeniu naukowym. Rola, jaką kard. Stefan Wyszyński odegrał w dziejach Kościoła (lokalnego i powszechnego), Polski i Europy, sprawia, że jego działalność i nauczanie zasłużyły na szczególne miejsce w nauce (teologii, historii, naukach społecznych czy prawnych). Przez ostatnie lata powstało na ten temat bardzo wiele cennych publikacji, jednak nadal jest wiele zagadnień do opracowania. Dlatego istnienie jednostki o profilu dydaktyczno-badawczym

16 Zob. T. Jadam, *Stowarzyszenie Przyjaciół Szkół im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego*, „Studia Prymasowskie” 2008, nr 2, s. 410-411.

17 Zob. Zob. *Sprawozdanie z działalności Ośrodka Dokumentacji i Studiów nad Osobą i Nauczaniem Kardynała Stefana Wyszyńskiego za rok 2007*, art. cyt.; *Spotkanie szkół im. kardynała Stefana Wyszyńskiego*, „Studia Prymasowskie” 2009, nr 3, s. 322-324, <http://wyszynskistowarzyszenie.org/index.php/inicjatywy/15-ii-zlot-szkol-im-stefana-kardyna-la-wyszynskiego> (dostęp 1 lutego 2023).

zajmującej się wprost tą tematyką ma wartość autoteliczną dla nauki polskiej. Związane z Ośrodkiem czasopismo naukowe „Studia Prymasowskie” posiada już uznaną pozycję wśród badaczy zajmujących się tą problematyką i stanowi forum wymiany najważniejszych osiągnięć w tym obszarze. Powinno ono takim pozostać jako podstawowy trop dla wszystkich, którzy chcą zapoznać się z najważniejszymi i najnowszymi publikacjami na temat prymasostwa.

Dzięki istnieniu „Studiów Prymasowskich” Ośrodek spełnia także funkcję integrującą naukowców z różnych dziedzin, pracujących w różnych ośrodkach naukowych, wokół osoby oraz idei i wartości, którym służył bł. Stefan Wyszyński. Łączy ich nie tylko wspólna tematyka badawcza, ale też rodzaj wrażliwości naukowej. Wszak nie można rzetelnie opisywać i analizować działalność Prymasa Tysiąclecia bez odwoływania się do nadprzyrodzoności, do realnej obecności Boga w dziejach narodów i ludzi, która pozwala przyjąć zupełnie inną optykę postrzegania czynników wpływających na bieg historii. Uznając, że ten rodzaj myślenia jest prawidłowy, konsekwentnie należy przyjąć realność świata wartości, w tym ludzkiej wiary, sensu ponoszenia ofiar za wolność innych czy znaczenia przebaczenia dla relacji międzyludzkich i międzynarodowych. W tym kontekście można mówić szerzej w ogóle o koncepcji nauki, w której jest miejsce dla wartości duchowych, gdyż współcześnie wśród naukowców zdaje się przeważać postawa ich przemilczania w imię pragmatyzmu czy ideologicznej poprawności, dawania zgody na upraszczanie, a w efekcie – na fałszowanie obrazu świata. Z całą pewnością Ośrodek oraz „Studia Prymasowskie” zdołały wokół siebie zgromadzić grono naukowców prezentujących ten pierwszy typ podejścia do historii, nauki i koncepcji cywilizacji.

Bp prof. dr hab. Andrzej F. Dziuba ma wielkie zasługi jako organizator i pierwszy dyrektor Ośrodka oraz redaktor „Studiów Prymasowskich”. Udało mu się tak wiele osiągnąć dzięki osobistej determinacji i pasji, z jaką podjął to zadanie w 2005 roku, krótko po odejściu do domu Pana św. Jana Pawła II i wstąpieniu na tron Piotrowy papieża Benedykta XVI. Posiadając koncepcję tego, czym powinien być Ośrodek i jak ma działać, nadał mu określony kształt. Dzięki temu powstała instytucja, która udowodniła swoją wartość dla Uniwersytetu, Kościoła oraz polskiej nauki. Docenić należy energię, z jaką ksiądz biskup przez lata kierował Ośrodkiem i „Studiami”. Potrafił przy tym sobie i innym wyznaczać cele dalekosiężne oraz konsekwentnie zmierzać w ich kierunku. Współcześnie, gdy cieszymy się wyniesieniem kard. Wyszyńskiego do chwały ołtarzy, rodzi się ponownie wzmożona potrzeba przybliżania jego osoby i dokonań. Trzeba to czynić ze świadomością, że powoli odchodzi już pokolenie tych, którzy mieli

osobisty kontakt z księdzem prymasem. Dla młodego pokolenia (także naukowców), kard. Wyszyński staje się postacią z odległej historii. Dobrze jest zatem, puentując niniejszą refleksję, przypominać i utrwalać wkład tych, którzy mieli szczególne zasługi na polu popularyzacji osoby i dzieła kard. Stefana Wyszyńskiego. W tym gronie poczesne miejsce zajmuje bp prof. dr hab. Andrzej F. Dziuba, pierwszy dyrektor Ośrodka, pierwszy redaktor „Studiów” oraz autor licznych książek i artykułów poświęconych księdzu prymasowi. Dostrzegając jego wielki wkład na tym polu i dziękując za jego osobiste zaangażowanie, wypada na koniec stwierdzić: jest na czym budować i na kim się wzorować w dalszym podejmowaniu oraz promowaniu dzieła bł. Stefana Wyszyńskiego.

Bibliografia

- Dziuba A.F., *Słowo na rozpoczęcie konferencji*, „Studia Prymasowskie” 2008, nr 2.
- Dziuba A.F., *Słowo o Ośrodku*, „Studia Prymasowskie” 2007, nr 1.
- Dziuba A.F., *Słowo wstępne*, „Studia Prymasowskie” 2008, nr 2.
- Jadam T., *Stowarzyszenie Przyjaciół Szkół im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego*, „Studia Prymasowskie” 2008, nr 2.
- Protokół przekazania księgozbioru Ośrodka Dokumentacji i Studiów nad Osobą i Nauczaniem Kardynała Stefana Wyszyńskiego z dnia 3 marca 2015 r.*, Archiwum prywatne bp. A.F. Dziuby.
- Protokół z posiedzenia Rady Programowej*, „Studia Prymasowskie” 2010, nr 4.
- Protokół z posiedzenia Rady Programowej*, „Studia Prymasowskie” 2011, nr 5.
- Spotkanie szkół im. kardynała Stefana Wyszyńskiego*, „Studia Prymasowskie” 2009, nr 3.
- Sprawozdanie z działalności Ośrodka Dokumentacji i Studiów nad Osobą i Nauczaniem Kardynała Stefana Wyszyńskiego za rok 2005*, Archiwum prywatne bp. A.F. Dziuby.
- Sprawozdanie z działalności Ośrodka Dokumentacji i Studiów nad Osobą i Nauczaniem Kardynała Stefana Wyszyńskiego za rok 2007*, Archiwum prywatne bp. A.F. Dziuby.
- Uchwała nr 49/2005 Senatu Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego z dnia 23 czerwca 2005 r.*, „Studia Prymasowskie” 2007, nr 1.
- Zarządzenie nr 30/2005 Rektora Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego z dnia 30 czerwca 2005 r.*, „Studia Prymasowskie” 2007, nr 1.

Netografia

- II Złot szkół im. kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, <http://wyszynskistowarzyszenie.org/index.php/inicjatywy/15-ii-zlot-szkol-im-stefana-kardynaala-wyszynskiego> (dostęp 1 lutego 2023).
- „Studia Prymasowskie”, <https://bazhum.muzhp.pl/czasopismo/501/?idvol=9566> (dostęp 1 lutego 2023).

Streszczenie

Ośrodek Dokumentacji i Studiów nad Osobą i Nauczaniem Kardynała Stefana Wyszyńskiego powstał na UKSW w 2005 roku. Jego zadanie polegało na podejmowaniu różnych inicjatyw, które miały służyć poznawaniu oraz popularyzowaniu dokonań bł. Stefana Wyszyńskiego, prymasa Polski. Jego organizatorem i pierwszym, długoletnim dyrektorem był bp prof. dr hab. Andrzej F. Dziuba. W ramach działalności Ośrodka zorganizowanych zostało wiele konferencji poświęconych kard. S. Wyszyńskiemu, a także redagowano „Studia Prymasowskie”, w których publikowane były artykuły dotyczące problematyki prymasowskiej. Ponadto pod jego auspicjami ukazywała się seria wydawnicza „Veritatem facientes in caritate” zawierająca zbiory wypowiedzi kard. S. Wyszyńskiego skierowane do określonych grup adresatów.

Słowa kluczowe

bp Andrzej F. Dziuba, Ośrodek Dokumentacji i Studiów nad Osobą i Nauczaniem Kardynała Stefana Wyszyńskiego UKSW, „Studia Prymasowskie”, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, kard. Stefan Wyszyński

Abstract

The Center for Documentation and Studies on the Person and Teaching of Cardinal Stefan Wyszyński was established at UKSW in 2005. His task was to undertake various initiatives that were to serve to learn about and popularize the achievements of Bl. Stefan Wyszyński, Primate of Poland. Its organizer and first, long-term director was Bishop prof. dr hab. Andrzej F. Dziuba. As part of the activities of the Centre, many conferences devoted to card. S. Wyszyński, and „Studia Prymasowskie” were edited, in which articles on primate issues were published. In addition, under his auspices, the publishing series „Veritatem facientes in caritate” containing collections of statements by card. S. Wyszyński addressed to specific groups of addressees

Keywords

bishop Andrzej F. Dziuba, Center for Documentation and Studies on the Person and Teaching of Cardinal Stefan Wyszyński UKSW, „Primate Studies”, Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw, card. Stefan Wyszyński